

Vinologi kot alternativa venetologom

Po razburjenem odgovoru Mateja Bora (KL 13.10) na tekst Janeza Peršiča (KL 6.10) je povsem jasno, da pisec o zgodovini nima nikakršnega resnega znanja in da sploh ne pozna metode in tehnike zgodovinarjevega dela. V tem kontekstu bi tudi za Bora lahko veljala tista poznana: "Le čevlje sodi naj Kopitar". Tega načela se bom držal tudi sam, kajti glede na dejstvo, da nisem jezikoslovec, se ne bom dotikal tistih delov Borovega teksta, kjer "bere" venetske napise.

Oglašam se samo in zgolj kot zgodovinar. Naj s tem v zvezi samo še pripomnim, da se še zdaleč ne čutim tako sposobnega kot naši venetologi, ki brez težav obvladajo široko paleto znanosti od morfologije, etimologije, paleografije, etnologije, arheologije do zgodovine in še česa; pri vsem tem pa še ubrano pesnikujejo in so uspešni ekonomisti. Pravi novi Napoleon, ni kaj!

Na primeru Borovega pod-učevanja Peršiča glede Postojne in njegovega dokazovanja, da je ta toponim obstajal že v rimskih časih kot Postumia, ki da je izpeljanka iz prvotno venetskega imena Postojoma, lahko utemeljim misel, da je Bor glede metode in tehnike zgodovinarjevega dela verjetno obiskoval le kakšen dopisni tečaj. Kot argument proti Peršičevi trditvi, da toponim Postumia v antiki ni obstajal, servira Bor kot protidokaz, verjeli ali ne, citat iz italijanske knjige, ki je izšla leta 1976. Možno je samo dvoje: ali se Bor zafrkava, ali pa smo priča tudi korenitemu premiku v metodični zgradbi znanosti kot take, ko dokument pridobiva na veljavi in verodostojnosti, čimbolj je čas njegovega nastanka oddaljen od časa, ki naj bi ga pojasnjeval. Dokler ne bodo ti novi pogledi razloženi bolj eksplicitno, v zgodovinski znanosti še vedno velja, da temelji spoznavanje preteklosti na zgodovinskih virih, katerih kritični pretres izlušči dejstva, ki so šele lahko predmet različnih interpretacij. V konkretnem primeru Postojne Bor ni mogel ponuditi nobenega antičnega vira, ki bi omenjal Postojno, ker ga pač ni. Ta kraj se prvič omenja šele 1226 kot Arnsberg (F. Kos, Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku V, št.441). Tudi Via Postumia, na katero se sklicuje v citatu iz 1976. leta, ni nobeno zgodovinsko, še manj pa antično ime (torej ime, ki ni v virih in ni sodobno, ampak je nastalo kasneje: podobno Ljudevit Posavski ni zgodovinsko ime, ampak se v virih zmeraj omenja kot Ljudevit Spodnjejanonski ali Conversio Bagoariorum et Caranta-

norum, najpomembnejši vir za zgodnjo slovensko zgodovino, ki nosi zgodovinopisni naslov, ob svojem nastanku v 9. stoletju se tako ni imenoval). Poleg tega v antiki glavna cestna povezava z Italijo ni šla tam, kjer gre danes, to je čez Postojno in nato ali na Gorico ali Trst, ampak je šla državna cesta (via publica), ki je povezovala Italijo s celotnim Ilirikom iz Ogleja, preko Hrušice in Logatca do današnje Ljubljane in dalje (J. Šašel, Rimske ceste v Sloveniji, v: Arheološka najdišča Slovenije, Ljubljana 1975, 74–99).

Zaenkrat stojijo stvari tako in Borov očitek slovenskim zgodovinarjem, da pišejo o Venetih, ne da bi razpolagali vsaj s približnim znanjem, si lahko servira sam sebi. Sicer pa se istih metodoloških prijemov kot Bor poslužuje tudi Šavli (Glas Korotana 12/1987), ki nas ob risbi vojvodskega stola z drevesom v ozadju (mogoče iz 19. stol.?) prepričuje, da je to drevo lipa (kar mogoče tudi je) in da je pod to lipo in na tem stolu koroški vojvoda podeljeval fevde. Sam bi k njegovemu komentarju samo še dodal, da gre v tem primeru za daleč najstarejšo lipo na svetu (kar niti ni čudno, glede na to, na kakšnem eminentnem in za Slovence svetem mestu stoji) in da glede na risbo (str. 21) deluje zelo sveže, skorajda mladostno ter da je pred njo še dolga bodočnost.

Sicer pa upam, da takšno polemiziranje ne bo več potrebno, odkar je pred kratkim na knjižni trg prišla Zgodovina Langobardov Pavla Diakona (Založba Obzorja 1988). V okviru te knjige je namreč Bogo Grafenauer posvetil precejšnjo pozornost prav avtohtonističnim teorijam in njihovim metodam ter jih – vsaj mislim tako – pred kulturno javnostjo dokončno razgalil in pokazal njihovo nevzdržnost. Znanost, domača ali svetovna, se s temi problemi intenzivno ukvarja najmanj stoletje in dobesedno prenaivno in prozorno je v obrambo venetske teorije (če to sploh je teorija) trditi, da ves ta napor ni znanost, ampak ideologija, in pri tem pričakovati, da bo bralstvo mirno požrlo nastavljeni trnek. Mar res mislijo, da more nekaj venetoloških tekstov vreči na grmado celo knjižnico, ki je nastala v tem dolgem času?

Za konec ne morem mimo tega, da bi se ne spomnil predstavitev knjige Unsere Vorfahren – die Veneter, ki je bila v palači Pálffy sredi junija na Dunaju in katere sem se slučajno udeležil. Ob vsem pompu in visokih besedah ter zanosu triumfa, ki je nosil naše venetologe,

Kot priprava na odločilno srednjeveško bitko - zmagovalec?

mi je v najbolj prijetnem spominu ostalo odlično vino, ki ga je prizadevni pater Tomažič dal v zadostnih količinah pripeljati iz devinskega zaledja; s področja, kjer je že v antiki uspevalo cenjeno in sladko "vinum Pucinum". Ob tej dobri kapljici sem si mislil, da bi bilo gotovo veliko uspešneje, ko bi se naši venetologi raje šli vinologe.

Peter Štih

V Književnih listih je pred tremi leti polnila prostor žolčna polemika med nekaterimi zgodovinarji in slavisti na eni strani ter med Matejem Borom in Jožkom Šavljem na drugi. Intervju novinarja Branka Sosiča s Šavljem (Književni listi, Delo, 16. junija 1988) je zopet ponudil iztočnico za novo polemiko med sprtima tabo-roma, zato se to pot oglašam še jaz z nekaj pripombami, vprašanji in pojasnili.

V polemiko se tokrat nisem vključil s pisano besedo, ampak sem na povabilo lokalne enote Republiškega zavoda za šolstvo Delavske univerze imel s Šavljem besedni dvoboj pred novogoriško publiko v domu krajevne skupnosti. Ob dovolj visokem nivoju polemične kulture je bil omenjeni dogodek za mene (in upam, da še za koga) svojevrsten užitek, saj me je spominjal na srednjeveške univerzitetne dispute med pristaši različnih smeri sholastike. Podobne javne polemike prirejajo še dandanes zlasti na ameriških univerzah, kjer se ljudje ne bojijo soočenja (v dobesečnem in prenesenem pomenu besede) z zastopniki nasprotnih mnenj. Pri nas je že od nekdaj bolj priljubljeno obdelovanje na daljavo, včasih celo iz varnega in varljivega zavetja slonokoščениh stolpov.

V Novi Gorici sem Šavliju postavil vrsto vprašanj; na mnoga nisem dobil jasnega odgovora, najbrž tudi zaradi pomanjkanja časa ob veliki količini snovi. Sedaj mu nudim možnost, da to opravi v pisni obliki, če bo želel.

Naj najprej povzamem njegove glavne hipoteze: antični Veneti naj bi v Vzhodnih Alpah preživel najprej keltsko in potem rimsko okupacijo kot hribovsko kmečko ljudstvo; v času razpadanja rimskega imperija naj bi se uprli in proglasili neodvisno državo Karantanijo; v tem uporu naj bi do tal porušili osovražena rimska mesta v svoji domovini in vrgli s sebe tudi jarem rimske uprave, kulture in vere; nato naj bi se pod vodstvom voljenih knezov upirali avarskim navalom iz panonske nižine in bavarskim napadom iz severozahoda vse do prihoda Frankov sredi 8. stoletja; tedaj naj bi se začela postopna germanizacija severnih predelov venetske Karantanije, južnejši Veneti (Slovenci) pa naj bi preživel tudi to ogrožanje svoje etnične identitete; jezikovna sorodnost slovenskega jezika z južnoslovanskimi jeziki naj bi izvirala zgolj iz vplivov, ki so nastali zaradi večstoletnega sodelovanja; v rimskih časih se slovenski Veneti ne